

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Oponentský posudek bakalářské práce Lucie Chovanové

Vedoucí práce: PhDr. Jaroslav Štichauer, PhD.

Oponent: PhDr. Olga Nádvorníková, PhD.

Ústav románských studií FF UK

Název bakalářské práce: Francouzské řadové číslovky z diachronního pohledu

Obsah práce. Tématem předkládané bakalářské práce jsou francouzské řadové číslovky v konkurenci s číslovkami základními a v konkurenci vzájemné (*deuxième* vs *second*). V první části práce autorka představuje pojetí tohoto slovního druhu v základních gramatikách a slovnících a následně shrnuje morfologické a syntaktické rysy číslovek základních a řadových. Následující dvě kapitoly představují výsledky výzkumu provedeného jednak na základě dat z korpusu FRANTEXT (kapitola 2), jednak pomocí dotazníkového šetření (kapitola 3). V příloze je obsaženo plné znění použitého dotazníku.

Formální náležitosti práce a její úprava. Předkládaný text respektuje požadavky na rozsah tohoto typu akademické práce a je přehledně členěn pomocí desetinného třídění, které autorka funkčně využívá pro vnitřní odkazy (tyto vnitřní odkazy však bohužel chybí v úvodu práce, kde by byly velmi užitečné pro snazší orientaci čtenáře v textu). Práce je psána přehledně a kultivovaným jazykem; překlepy ani jazykové chyby nejsou příliš časté (*zanalyzujeme*, str. 8, *détarminants*, str. 17; *nonate*, str. 23, systematicky chybějící čárka před spojkovým souslovím *a to*, např. str. 8 nebo 35, *definujeme systémem a fungováním*, str. 8 aj., *neobjevili* místo *neobjevily*, str. 31). Občas se vyskytnou stylistické neobratnosti (... *se snaží českým studentům tuto skupinu přiblížit snahou...*, str. 17) nebo dvojznačné vyjádření (*tuto třídu lze definovat se značnými komplikacemi pouze za pomoci gramatických kritérií*, str. 11). Z hlediska typografické úpravy je nutno připomenout, že v českém úzu se na rozdíl od francouzského píše číslo poznámky pod čarou v textu za interpunkci, nikoli před ni, tj. např. *fièvre quarte*,⁷⁵ a před zkratkou *aj.* se neklade čárka (na rozdíl od fr. *etc.*).

Seznam sekundární literatury obsahuje zejména základní gramatiky a slovníky, není však jasné, podle jakého kritéria jsou odkazy řazeny. Je nutno rovněž připomenout, že i u elektronických verzí textů je nutno uvést plný bibliografický údaj o vydání, z něhož byl sken pořízen, nikoli jen odkaz na internetovou stránku (Haase), a na slovníky se obvykle odkazuje pouze pomocí názvu, nikoli autora. U gramatiky *Le Bon usage* ve vydání z r. 2008 je opomenut hlavní autor, A. Goosse (M. Grevisse byl v té době již po smrti). V samotné práci používá autorka systematicky odkazování pomocí autora a roku; odkazy pomocí *op. cit.* však někdy přesahují hranici strany (např. na str. 22, 38 nebo 49). U prezentace pojetí číslovek v gramatikách a slovnících (kapitola 1.2) postrádám vnitřní strukturaci kapitoly – podle jakého kritéria byly gramatiky vybrány? které jsou referenční a které marginální? Autorka dokáže vystihnout pojetí jednotlivých gramatik, proto by jistě byla schopna místo jejich lineární prezentace představit skutečnou syntézu.

Hodnocení obsahu práce. V teoretické části své práce se autorka snaží postihnout všechny aspekty fungování číslovek, je však třeba si položit otázku, zda jsou všechny tyto aspekty skutečně relevantní pro její následný výzkum, např. výslovnostní varianty číslovek na str. 21

(pokud se autorka rozhodla tomuto tématu věnovat, bylo třeba zmínit také varianty pravopisné, spojené s novým pravopisem, a to v kapitole 1.3.1.2). Autorka bezpečně používá odbornou terminologii spojenou s představovaným tématem, a to i ve ztížené situaci textu psaného česky. Nejasný zůstává pouze význam kapitol „číslovky z hlediska sémantického“, které nepojednávají o významu číslovek, ale o jejich regionálních variantách (např. na str. 23). U syntaktických termínů je třeba upozornit na to, že syntaktická funkce jmenných frází, jejichž součástí jsou číslovky ve větách 9-16 dotazníku, není „předmět přímý a doplněk“ (str. 51), ale podmět (věty 9, 11, 13, 15) nebo neshodný přívlastek (10, 12). Jediné věty, v nichž je číslovka součástí přímého předmětu, jsou věty 14 a 16. U morfologie řadových číslovek pak není správné tvrzení, že jsou kromě prvních dvou neměnné – v čísle se mohou měnit i číslovky *troisième* atd. Tento posledně zmíněný aspekt má dopad i na relevanci výsledků získaných výzkumem na korpusu FRANTEXT, kde se však nejedná o problém jediný.

V úvodu zmiňme problém formální – při uvádění příkladů z korpusu FRANTEXT je obvyklé uvádět jméno autora, název díla a rok vydání hned za příkladem; zdrojový korpus stačí zmínit v textu studie, zvláště pokud jde o jediný korpus ve výzkumu použitý, jako je tomu v této práci. Datum stažení výskytů, tj. provedení výzkumu, se obvykle zmiňuje v úvodní prezentaci korpusu (použitého materiálu), kde badatel upřesňuje, jaký pracovní korpus ve FRANTEXTu zvolil (všechny texty? omezení žánrové?) a jaký přesný dotaz použil (lemma? prostý slovní tvar?). Tyto údaje jsou zásadní pro relevanci výzkumu a pro jeho ověřitelnost. Zároveň tato úvodní definice korpusu umožňuje badateli také určit rozsah jednotlivých pracovních korpusů (v případě této práce v závislosti na jednotlivých stoletích), což je údaj zásadní pro statistické vyhodnocování výsledků. Pokud totiž badatel pracuje pouze s absolutními frekvencemi z jednotlivých subkorpusů a srovnává je, jako je tomu např. u grafu na str. 31, jsou tato srovnání chybná, protože neberou v úvahu rozdíly ve velikosti jednotlivých excerpovaných subkorpusů. Čistě hypoteticky, pokud je výskyt číslovky *prime* v subkorpusu textů 16. století 140 a v subkorpusu textů 17. století 35 (data ze str. 30), nemusí to nutně znamenat, že její frekvence klesla, protože *relativní frekvence* výskytu tohoto tvaru může být naprosto opačná, pokud je korpus textů ze 16. století velkého rozsahu a naopak ze 17. století málo rozsáhlý. Bez údajů o relativní frekvenci tvarů jsou tedy veškeré závěry o vývoji použití jednotlivých tvarů neprůkazné.

Dalším problémem je již zmíněný fakt, že výzkum tvarů řadových číslovek opomíjí možný tvar plurálu (např. *trois quartS* apod.), čímž zůstává stranou potenciálně velké množství výskytů. Naopak relevance ustálených tvarů typu *prime-vère*, *de prime abord* atd. (str. 31 aj.) pro výzkum frekvence daných tvarů je diskutabilní – v těchto souslovích je totiž jejich funkce řadové číslovky silně oslabena. Vyhodnocení výsledků nepomáhají ani grafy, ačkoli graficky kvalitně zpracované: ponecháme-li stranou fakt, že jsou zde srovnávány absolutní frekvence (viz poznámka výše), je výpovědní hodnota grafů velmi omezena řadovými rozdíly ve výskytu jednotlivých tvarů v subkorpusech – většina sloupců se tak blíží nule, takže rozdíly mezi nimi nejsou viditelné (např. graf na str. 34, 35, 36 aj.). Tento problém by vyřešilo zlogaritmování výsledků. (U grafů i tabulek také chybí jakékoli číslování a popisek, který by jasně určil, co zobrazují; obvykle se v pracích uvádějí v závěru také seznamy grafů a tabulek).

Pokud jde o dotazníkové šetření, je založeno na dosti rozsáhlém vzorku respondentů a testovací věty jsou z hlediska vybraného výzkumného záměru dobře vybrány. Výsledky u jednotlivých vět jsou velmi kvalitně graficky znázorněny, o interpretaci výsledků se pak pokouší kapitola 3.3.5. Zajímavá je zejména tendence ke stírání rozdílů mezi číslovkami *second* a *deuxième* (ten by mohl stát i za výsledky pro věty 9-14, nikoli „úpadek historického povědomí“), a také potenciální vliv stylové roviny a ustálenosti daného spojení. Při

interpretaci výsledků by však bylo třeba se vyhnout přílišným generalizacím – např. z výsledků pro věty 2 a 6 nelze vyvodit, že při znalosti počtu částí celku „je pravidlo stále dodržováno“ (str. 64), ale pouze *tendenci* k zachování tohoto rozdílu (u věty 2 jde o 75 % respondentů, u věty 6 dokonce pouze o 52 %). Podobně nelze na základě výsledků pro věty 20-22 vyvodit závěry pro *celek* kategorie řadových číslovek („nepředstavují kategorii na ústupu a stále si zachovávají svou pozici ve francouzském gramatickém systému“, str. 64), ale naprosto postačuje konstatování, že v případě označení částí textu (dílů, kapitol, stran) výsledky naznačují tendenci k použití řadových číslovek. Některé z těchto výsledků jsou zmíněny v Závěru celé práce (str. 65-67), celkově má však závěr charakter spíše abstraktu, protože zmiňuje analyzované problémy (např. „Tento jev jsme rovněž zkoumali za pomoci Frantextu, kde jsme vyhledávali výsky panovníků...“, str. 66), místo aby shrnul všechny zásadní výsledky, k nimž autorka ve svých obou výzkumech dospěla, a naznačil jejich možná omezení a další možnosti výzkumu.

Předkládaná bakalářská práce splňuje nároky kladené na tento typ akademických prací a autorka věnovala teoretické části své práce i oběma částem empirickým velké úsilí. Vzhledem k výše uvedeným metodologickým výhradám a připomínkám navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

V Praze dne 2. 9. 2014

PhDr. Olga Nádvorníková, PhD.